

## gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 25. novembra 1892.

### Politiški oddelek.

#### „Izbezati jih treba“.

Najhujši trn v peti je „Slovenčevi“ gospodi družba sv. Cirila in Metoda. V lepi slogi delujejo pri tej družbi Slovenci duhovnega in svetnega stanu za njeni vzvišeni verski in narodni namen, in to že od njenega začetka, od takrat namreč, ko je bila družba ustanovljena. To pa v naših naprednih časih ni vsem všeč. „Požgati treba tudi zadnje mostove čez svojevoljno na novo izkopani prepad, sicer bi še kdo mislil, da se na podlagi miru in narodne jedinosti more kaj dobrega storiti. Tedaj, če tudi nenaprošeni, zaganjajmo se v to družbo, da razpremo vodnike ali vsaj oslabimo njih vpliv, toda delajmo previdno, kajti 10.000 . . . .!“ Tako nekako mislijo „Slovenčevi“.

Pišejo pa zadnji torek v uvodnem članku „Slovenca“ tako-le: „Laž je, da se je ta družba napadala na katoliškem shodu“, „ne napadamo nikogar“, „z vso odločnostjo zavračamo trditev, da smo nasprotniki šolske družbe med nami“. Kako previdno in miroljubno! Toda počasi, gospod člankar!

Kaj družega je pomenilo ono gnusno tuljenje, ko se je zagovarjal na katoliškem shodu sedanji namen družbe, kakor napad na družbo? Kaj družega je vaše ravnanje, ko hočete družbo v nasprotstvo postaviti s škofi, kakor napad na družbo? Kaj naj pomeni, ko vedno na novo izbezavate mirno delujoče in vpijete o nezaupanju do družbe, ako ne napad na družbo? — da, vse to je hud napad na družbe namen, tedaj na njeno bistvo, ob enem pa nevaren napad na obstanek naroda. O, mi čutimo vaš nož, četudi ga skrivate.

Z nobeno stvarjo niste mogli Slovencev huje razdražiti, kakor s temi napadi na družbo, ker je vsak pravi narodnjak živo prepričan, da dokler visoka vlada ne ustavi pogubnega nam ruvanja znanih nemških in lahonskih društev na slovenskih tleh, ne sme se tudi na men družbe

sv. Cirila in Metoda in ne more premeniti niti za las. In vendar dregate vanje neutrudno! Toda, ne bezajte pregoreče pod zgoraj imenovani most, da se ne podere — na vas, in potem postroji — brez vas.

Pa recimo, da ne marate prepira, ampak želite dobro delo. Recimo, da res hočete delovati z nami v blagi namen, ker trdite, da je tudi za vas ta družba velikega pomena. Tedaj „clara pacta!“ Naš pogoj za skupno delovanje je, da očitno potrdite d o s e d a n j i n a m e n družbe, namreč ustanavljati katoliške slovenske šole v krajih, kjer nam jih kratijo krivični sosedje. Recite: „V tem smo vsi jedini“. Sedaj pa pridejo na vrsto sredstva, kako bolje dosežati ta namen. Vi zahtevate, da naj se 1.) družba preustroji ter zasnuje po farnih podružnicah in 2.) deluje povsem v sporazumljenju s škofi. Zoper prvi pogoj nimamo ničesar, ker je isto družba sama, če je le bilo mogoče, izvajala že pred vašim nasvetom. Menenja smo, da po obmejnih župah, kjer sta razni narodnosti, bilo bi to komaj izpeljivo. Zoper drugi pogoj smo pa še manj, ako le hočejo vsi škofje Slovencev podpirati zgoraj omenjeni namen družbe. Naprošeni so bili že vsi od njenega predstojništva, kakor je bilo to v „Vestnikih“ natančno popisano. Ali jih niste brali? Treba tedaj le, da se vseh Slovencev višji duhovni pastirji za ta namen pridobé. Sedanjemu družbenemu odboru bode težko jih kaj več za to pridobiti, ker ste ga namenoma že preveč počrnili. — To je tedaj naš „ultimatum“. Dobite nam, ako pišete v „Slovencu“ odkritosrčno, to zagotovilo vseh škofov, ki vladajo Slovence, da bodo podpirali sedanji namen družbe, in mi vas zagotovimo, da smo potem v tej zadevi jedini, in da bode z veseljem odstopil tudi, če treba, ves sedanji mnogo mučeni družbeni odbor, v isti namen še bolj uspešno delujočemu. Dokler pa za družbo ničesar ne bode storili, ampak le zabavljali in izbezavali delavce k prepiru, vračali vam bodo vsi zavedni Slovenci — nezaupanje in odpor.

Družba sv. Cirila in Metoda bode pa po izgledu mnogo preganjanih svojih zaščitnikov, zaupajoč na božjo pomoč in na zmago pravične stvari, mirno čakala, da se

zjasné vremena. Ako nas ne ubijejo strele iz črnega neba, ki se vsled vednega „izbezavanja“ razpenja tudi nad Kranjsko, storili bodo — če tudi brez vas — vsaj nekateri naši možje, „kar mož je storiti dolžan“.

### Družba sv. Cirila in Metoda

je sedaj izdala VI. zvezek svojega „Vestnika“, v katerem je opisano društveno delovanje v lanskem letu in pa občni zbor, ki se je letos vršil v Postojini. Mi bi gotovo radi obširno govorili o tem poročilu, ali prostor našega lista nam tega ne dopušča. Nekateri naši čitatelji so pa že čitali obširno popisano društveno delovanje po naših dnevnikih, večina jih pa dobi pač „Vestnik“ v roke in bodo torej nam že odpustili, če se ne spuščamo v podrobnosti.

Iz poročila posnamemo, da je družba imela lani 9905 gld. dohodkov in pa 8556 gld. 77 kr. stroškov. Z veseljem omenjamo, da se dohodki družbe stalno vekšajo. Lani so bili za 2400 gld. višji nego 1890. l., in celó za 4400 gld. višji nego 1889. leta. Hvalo tudi mi izrekamo vsem gospodom duhovskega in posvetnega stanú, ki so se tako požrtvovalno trudili za družbo.

Vekšajo se pa družbi vedno tudi stroški. Lani so bili za 2700 gld. višji nego predlanskim. To seveda prihaja od tod, ker se društveni zavodi vedno širijo, posebno veliko je treba za slovensko šolo v Trstu, na kateri se že odpirajo paralelke. Poleg te šole je družba lani imela še šest otroških vrtcev, podpirala je pa tudi dve šoli in tri otroške vrtce družbe „Sloge“ v Gorici.

Pa ne le to, družba tudi izdaja podučne knjižice za našo mladino in jih zlasti razširja ob jezikovnih mejah. Pa tudi druge slovenske knjige pridno razširja mej našimi koroškimi in primorskimi soplemeniki, katerih narodnost je v nevarnosti.

Ude ima družba po vsej Sloveniji, in je imela lani 83 pokroviteljev, 826 ustanovnikov, 4020 letnikov in 3386 podpornikov, torej vkupe 8315 članov, vseh podružnic je pa bilo 105, največ seveda na Kranjskem. Z veseljem pa beležimo, da se za družbo jako zanima tudi slovenski Korotan, če tudi imajo tamošnje podružnice jako težko stališče.

Kakor se vidi, je družba že jako veliko storila, ali še mnogo mnogo jo čaka dela. Njeni zavodi so lani bili le na Primorskem. Treba bode pa obrniti pogled tudi na Koroško. Da bode pa družba to storiti mogla, je pa potrebno, da se zanimanje zanjo še bolj razširi mej duhovniki in posvetnjaki. Namen tej družbi je gotovo tak, da jo lahko podpira vsak dober katoličan in vsak dober narodnjak, bodi že pri njem vera ali pa narodnost na prvem mestu. Družba deluje za ohranitev obeh teh dveh svetinj in to je tudi potrebno. Skušnja nas uči, da narod, ki se potujči, tudi postane mlačen v verskih stvareh, torej mora vsak dober katoličan simpatizovati za to družbo. Resnično je pa tudi, da narod brez vere nima obstanka in družba torej skrbi po svojih

zavodih in z razširjanjem dobrih spisov tudi za pravo versko odgojo, kar je tudi narodnosti v korist. Nobene družbe ni, kjer bi vsi slovenski domoljubi tako lahko skupno delovali.

Še le, če bomo družbo podpirali vsi Slovenci, kateri smo v takih razmerah, da moremo kaj storiti za njo, še le tedaj bode mogla razviti pravo svoje plodnosno delovanje povsod, kjer je v nevarnosti slovenska narodnost in ž njo tudi vera. Ako se posreči, da dobimo mestne slovenske šole v Trstu in Gorici, da tukaj družbi ne bode treba skrbeti za slovenske šole, bode potem tudi lažje razširila svoje delovanje na Koroško. Sicer je pa otvarjati nove zavode težko, če se ne ve, ako se bodo mogli vzdrževati. Slovenci si radi stavimo v vzgled Čehe, posnemajmo jih tudi glede na našo družbo. Čehi so za svojo „Matico školsko“ nabrali toliko, da vzdržuje ne le ljudskih šol povsod, kjer je češčina v nevarnosti, temveč skrbi tudi že za srednje šole. Kako dobro bi bilo, ko bi Slovenci mogli osnovati kako slovensko srednjo šolo na Koroškem. Žal da ni upanja, da bi se to dalo uresničiti. Ubožni narod smo in poleg tega se pa še nekaterniki prav ne zavedajo svoje narodne dolžnosti.

Kako potrebna je in bode še nam naša družba, to pa nam najbolje dokazuje brošura, katero je spisal neki Ratkovski, prefekt pravnikov v Terezijanišči na Dunaji. V tej knjigi pisatelj, češki renegat, naravnost pravi, da ima vlada pravico in dolžnost ponemčiti Čehe in Slovence in obžaluje, da so bili Nemci tako kratkovidni, da so vsprejeli v ustavo narodno enakopravnost. Pisatelj pa s tem ne izraža le svojih mislij, temveč mislij velikega števila somišljenikov, izmej katerih je mnogo na visokih mestih. Pisatelj je le jasno povedal, po čemer mnogi drugi teže in za kar mnogi drugi delajo že desetletja.

V Terezijanišči se vzgojujejo bodoči državniki in lahko si mislimo, kak duh jih bode prešinjal, če imajo take učitelje in vzgojitelje. Zares nič vesela prihodnost se nam ne pripravlja brez ozira na neugodni politični položaj na Dunaji.

Kaj je nam storiti. Odgovarjati in pobijati nazorov omenjene knjige prav nič ne pomaga. Z največjo pravniško in filozofično znanostjo nič ne opravimo. Pri taci ljudih je vse dokazovanje le bob ob steno. Potrebno je le, da se pripravimo za veliki boj, ki nas čaka, da tako onemogočimo tem ljudem dosego njih zlobnega namena. To je pa najbolje, če se zlasti zberemo okrog naše družbe, ki bode postala trden jez proti ponemčevanju. To bode pa le mogoče, če bode družba imela dovolj gmotne podpore.

Te dni je nemški „Schulverein“ razposlal neki oklic, v katerem jadikuje, da se mu dohodki poslednjih šest let vedno manjšajo. Če mu dobrotniki ne prihite na pomoč, bode moral zapreti več svojih zavodov. Če to društvo preneha, bi za Nemce ne bilo v škodo, ker ne skrbi toliko za ohranjenje nemške narodnosti, kakor za ponemčevanje Slovanov. Nemcem se ni ničesa bati, če